

Цифровізація вищої освіти: до питання збільшення активного навантаження на викладача-науковця

ТЕРЕНТЬЄВА Наталія Олександрівна

<https://orcid.org/0000-0002-3238-1608>

nataterentyeva@gmail.com

ГНЕЗДІЛОВА Кіра Миколаївна

<https://orcid.org/0000-0002-5226-840X>

Цифровізація суспільного життя є нашим сьогоднішнім, яке увійшло до повсякденного життя (торгівля, оплата комунальних та інших послуг, банківські послуги, транспорт, ЗМІ тощо) практично кожного громадянина України. Цифровізація освіти [5] нині має для різних людей різновекторне забарвлення і контекст. Цифрову освіту більшість розуміє як таку, що функціонує за допомогою цифрових / ІТ- технологій, а основним ресурсом є інформація. Відповідно змінюються форми і методи подання інформації, її оброблення, візуалізації, доступу до неї та можливості роботи з нею.

Розроблено структуру та опис цифрової компетентності педагогічного працівника [2, с. 5–44]. Вивчення всіх її аспектів дає підстави стверджувати, що на викладача покладено основну місію формування цифрової компетентності (як у себе, так і у здобувачів освіти) через такі складові: вчитель у цифровому суспільстві (цифрове суспільство, електронне врядування, електронна школа, електронне навчання, безпека в цифровому суспільстві); професійний розвиток (професійна комунікація, професійна співпраця, рефлексія розвитку цифрової компетентності, неперервний професійний розвиток); використання та аналіз цифрових ресурсів (добір цифрових ресурсів, створення та модифікація цифрових освітніх ресурсів, управління та спільне використання цифрових освітніх ресурсів, захист цифрових ресурсів); навчання та оцінювання здобувачів освіти (організація та управління освітнім процесом, інтерактивне та активне навчання, організація співпраці, індивідуалізація і диференціація навчання); розвиток цифрової компетентності здобувачів освіти (інформація та медіаграмотність, відповідальне використання цифрових технологій і сервісів, інклюзивне навчання). Усе це створює додаткове навантаження на викладачів, які мають доволі значну кількість часу приділяти як розробленню нових курсів та їх розміщенню на платформах (на яких працюють університети та інші заклади освіти), так і їх постійному оновленню; групове та індивідуальне спілкування із здобувачами освіти (часто в час, який є зручним для студента, а не в офіційний робочий час викладача); використання застосунків для дублювання інформації (на вимогу та для зручності

студентської аудиторії, яка перебуває, наприклад, у зонах з обмеженим інтернетом); оновлення інформаційного контенту навчальної дисципліни та надання доступу до інформаційних баз даних (що не завжди підтримується з боку здобувачів освіти) тощо.

Як позитив, можемо звернути увагу на зростання віртуальної мобільності, розширення доступу до значних обсягів інформації (що особливо важливо – з конкретної теми, напрямів, галузей тощо), використання різних платформ і застосунків, що дає змогу бути в різних місцях (наприклад, у разі синхронного та асинхронного навчання), можливість самоосвіти із застосуванням усього спектра акмеф'ючерингових технологій та вибудови власної траєкторії здобуття освітніх послуг, варіабельна низка яких невинно розширюється.

Проте зауважимо, що незважаючи на зазначені переваги, далеко не всі учасники освітнього процесу прагнуть скористатися цими можливостями. Особливо це стосується студентської молоді, яка навчається не задля набуття компетентностей, а задля документа про вищу будь-яку освіту (напряму, який може і не подобатися, але були пільги при вступі) або щоб «відкосити» від армії (що особливо ганебно в умовах повномасштабної війни) та з інших (корупційних) причин. Відповідно така ситуація є додатковим стресом для професорсько-викладацького складу, зокрема для тих, хто звик виконувати свою роботу якісно, на високому професійному рівні, оскільки відсутній зворотний зв'язок. А без нього неможливо забезпечити високоякісне надання освітніх послуг.

Вбачаємо за потрібне наголосити, що здобувачі освітніх послуг переважно в цифровому форматі частково втрачають (або вони є недостатньо сформованими) когнітивні, соціальні та поведінкові навички, зокрема вміння розв'язувати проблеми, вербальна грамотність, пам'ять і швидкість мислення як підґрунтя для прийняття єдино правильного рішення, соціально-емоційні навички, такт та емоційна стабільність, саморегулювання, готовність до компромісів і міжособистісного спілкування, що є основою професійної діяльності, окрім професійно-орієнтованої складової. Усі ці чинники є також додатковим стресом для викладачів, оскільки спричиняють певні непорозуміння та конфліктні ситуації.

Щодо наукової складової діяльності викладача зазначимо, що окрім написання та публікації навчально-наукових, методичних та популяризаційних праць, що є обов'язковою вимогою (відповідно до Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності [1]), він має ще вести та постійно оновлювати власні профілі, оскільки не вся інформація «підтягується» швидко та коректно. І знову – на це витрачається реально багато часу. Такі часові перенавантаження призводять до зниження стресостійкості та прискореного

емоційного й професійного вигорання, сплеску захворювань внаслідок зниження рухової активності та імунітету, загострення хронічних хвороб, що на тлі постійного перебування в умовах воєнних дій спричиняє відмову від викладацької та наукової діяльності, еміграцію зі зміною професії, небажання «викладатися на повну», навіть інколи й певну профанацію професійних обов'язків. Ці аспекти розглянуто в авторських напрацюваннях [3–4]. Болючим є питання академічної доброчесності, оскільки спостерігається привласнення інтелектуальних здобутків з відкритих джерел, проте це є темою окремого дослідження. Тож наголосимо, що всі зміни, а в цифровізації освітньої галузі особливо, мають відбуватися з обов'язковим збереженням людського ресурсу та потенціалу. Оскільки покоління невігласів породять наступне покоління ще більших невігласів, то про суспільний розвиток, прогрес і добробут можна забути назавжди.

Бібліографія:

1. Ліцензійні умови провадження освітньої діяльності. Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. No 1187 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 березня 2021 р. No 365). URL: http://diit.edu.ua/upload/files/shares/9_Documents/licensing/litsenzionnyye_usloviya.pdf (дата звернення: 30.04.2023).
2. Опис цифрової компетентності педагогічного працівника. Розроблено на виконання Наказу МОН України No 38 від 15 січня 2019 року. *New Pedagogical Approaches in STEAM Education. Open educational e-environment of Modern University, special edition.* 2019.
3. Терентьева Н. О. Підтримання рухової активності як прояв особистої і державної відповідальності за якість здоров'я. *Сучасні проблеми підготовки та професійного удосконалення працівників сфери освіти: тези 7-й Міжнар. наук.-практ. конференції* (23 квітня 2021 року, м. Чернігів). Черкаси: Вид-ць Чабаненко Ю. В., 2021. С. 87–90.
4. Терентьева Н. О. Психолого-інформаційний супровід професорсько-викладацького складу закладу вищої освіти України під час воєнних дій. *Державна сімейна та молодіжна політика: законодавство, методи та практики.* 2022. № 4. С. 49–56.
5. Цифрова освіта. Міністерства цифрової трансформації України. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/news_post/2021/3/mintsifra-oprilyudnyue-ramku-tsifrovoi-kompetentnosti-dlya-gromadyan/OP%20ЦК.pdf (дата звернення: 30.04.2023).